

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ค่าเลี้ยงชีพ (Alimony) เป็นหน้าที่ของกลุ่มสมรสฝ่ายหนึ่งในการอุปการะเลี้ยงดูคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง อันเป็นการยืดขยายหน้าที่ช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูในระหว่างสมรสออกไป ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว เนื่องจากหากไม่มีการกำหนดให้มีการจ่ายค่าเลี้ยงชีพภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งย่อมได้รับความยากลำบากในการประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองภายหลังจากการสมรสสิ้นสุดลง ซึ่งส่งผลกระทบต่อทำให้คู่สมรสฝ่ายดังกล่าวเป็นภาระของสังคม เป็นเหตุให้รัฐต้องเข้าไปให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลดังกล่าว หน้าที่ในการจ่ายค่าเลี้ยงชีพให้แก่คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง จึงเป็นเทคนิคในการควบคุมสังคมในทางกฎหมายอย่างหนึ่งอันเป็นการป้องกันปัญหาความสงบเรียบร้อยของประชาชนด้านสังคมที่มีความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม

ค่าเลี้ยงชีพ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว เป็นหลักการที่รับเข้ามาจากกฎหมายต่างประเทศ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2478 โดยมีเจตนารมณ์หลักเหมือนกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ประเทศแคนาดา สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ว่า การจ่ายค่าเลี้ยงชีพมีขึ้นเพื่อเยียวยา และบรรเทาความเดือดร้อนให้กับคู่สมรสฝ่ายซึ่งได้รับความเดือดร้อนในการดำรงชีพ หรือการประกอบอาชีพภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง โดยคู่สมรสฝ่ายซึ่งมีหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยงชีพจะต้องไม่รับภาระในการจ่ายค่าเลี้ยงชีพมากเกินไปจนเกินไป จึงกล่าวได้ว่า การจ่ายค่าเลี้ยงชีพตามกฎหมายของประเทศไทย และกฎหมายของต่างประเทศตามประเทศที่กล่าวข้างต้นมุ่งหมายคุ้มครองทั้งคู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพ ให้ได้รับค่าเลี้ยงชีพ และมุ่งหมายคุ้มครองคู่สมรสฝ่ายซึ่งมีหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยงชีพให้ไม่ต้องมีภาระในการจ่ายค่าเลี้ยงชีพมากเกินไปจนเกินไป

จากการศึกษาหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจ่ายค่าเลี้ยงชีพ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว แม้จะมีนักนิติศาสตร์ไทย และนักนิติศาสตร์ต่างประเทศให้ความหมายของคำว่า “ค่าเลี้ยงชีพ” สอดคล้องต้องกันว่า ค่าเลี้ยงชีพเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดู

อย่างหนึ่งซึ่งคู่สมรสชำระให้แก่กันภายหลังการสมรสสิ้นสุดลงก็ตาม แต่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว ไม่ได้บัญญัติความหมายของคำว่า “ค่าเลี้ยงชีพ” ไว้ชัดเจน จึงทำให้เกิดปัญหาว่า ค่าเลี้ยงชีพมีความหมายครอบคลุมเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในเรื่องใดบ้าง ซึ่งไม่มีความชัดเจน อีกทั้งบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1526 กำหนดหลักเกณฑ์การจ่ายค่าเลี้ยงชีพว่า จะต้องพิจารณาในเบื้องต้นก่อนว่า ในคดีหย่า ตามเหตุฟ้องหย่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1516 เกิดจากความผิดของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือไม่ แล้วจึงจะพิจารณาเงื่อนไขตามหลักเกณฑ์อื่น ๆ ต่อไป จึงทำให้เกิดปัญหาสืบสนว่า ค่าเลี้ยงชีพมีขึ้นเพื่อเป็นการชดเชยความเสียหายอันเนื่องมาจากการสมรสสิ้นสุดลงเป็นหลัก หรือมีขึ้นเพื่อช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งในการดำรงชีพภายหลังจากการสมรสสิ้นสุดลง

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว ไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์การจ่ายค่าเลี้ยงชีพในกรณีการหย่าโดยความยินยอมของคู่สมรสไว้โดยเฉพาะ คู่สมรสซึ่งทำการหย่ากันเอง จึงสามารถตกลงให้มีการจ่ายค่าเลี้ยงชีพให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งเป็นจำนวนเท่าใด และชำระโดยวิธีใดก็ได้ โดยขึ้นอยู่กับความพอใจของคู่สมรสทั้งสองฝ่าย โดยไม่ต้องพิจารณาว่า จำนวนค่าเลี้ยงชีพที่ตกลงกันมีความเหมาะสมกับความสามารถของคู่สมรสฝ่ายซึ่งมีหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยงชีพ และฐานะของคู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพหรือไม่ ซึ่งแตกต่างกับหลักเกณฑ์การจ่ายค่าเลี้ยงชีพในกรณีการหย่าโดยคำพิพากษาของศาล และการสมรสถูกเพิกถอน เนื่องจากการสมรสเป็นโมฆะ หรือโมฆียะ ซึ่งศาลเป็นผู้พิจารณากำหนดจำนวนค่าเลี้ยงชีพ และวิธีชำระค่าเลี้ยงชีพ โดยคำนึงถึงความสามารถของคู่สมรสฝ่ายซึ่งมีหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยงชีพ และฐานะของคู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพ เป็นผลให้การจ่ายค่าเลี้ยงชีพในกรณีการหย่าโดยความยินยอมของคู่สมรสไม่มีมาตรฐานเดียวกันกับการจ่ายค่าเลี้ยงชีพในกรณีการหย่าโดยคำพิพากษาของศาล และการสมรสถูกเพิกถอน เนื่องจากการสมรสเป็นโมฆะ หรือโมฆียะ ทั้งที่ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความสามารถของคู่สมรสฝ่ายซึ่งมีหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยงชีพ และฐานะของคู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพในกรณีการหย่าโดยความยินยอมของคู่สมรส และการหย่าโดยคำพิพากษาของศาล รวมทั้งการสมรสถูกเพิกถอน เนื่องจากการสมรสเป็นโมฆะ หรือโมฆียะ มีลักษณะคล้ายกัน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสพบว่า ได้มีการกำหนดให้ศาลเป็นผู้ใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเลี้ยงชีพ โดยไม่ได้ปล่อยให้เป็นเรื่องของคู่สมรสที่จะทำการหย่าโดยความยินยอมตกลงกำหนดจำนวนเงินค่าเลี้ยงชีพกันเอง และจากการเปิดโอกาสให้คู่สมรสตกลงกำหนดจำนวนค่าเลี้ยงชีพกันเองยังส่งผลให้คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีอำนาจหรือสถานะทางเศรษฐกิจดีกว่าไม่มีเสรีภาพในการตกลงกำหนดจำนวนค่าเลี้ยงชีพในการทำสัญญาหย่าอย่างแท้จริง คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีอำนาจหรือสถานะทางเศรษฐกิจดีกว่า จึงได้รับค่าเลี้ยงชีพน้อยกว่าที่ควรจะเป็น และหากภายหลังพฤติการณ์ รายได้

หรือฐานะของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเปลี่ยนแปลงไปก็ยังไม่มีความแน่นอนชัดเจนว่า ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะขอเปลี่ยนแปลงค่าเลี้ยงชีพได้หรือไม่ ซึ่งแม้ศาลฎีกาตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4685/2540 ได้พิพากษาโดยมีแนวทางว่า การจ่ายค่าเลี้ยงชีพในกรณีการหย่าโดยความยินยอมของกลุ่มสมรสสามารถเปลี่ยนแปลงในภายหลังได้ก็ตาม แต่ศาลฎีกาเคยตัดสินตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 968/2502 ไว้แตกต่างกันว่า การจ่ายค่าเลี้ยงชีพในกรณีการหย่าโดยความยินยอมของกลุ่มสมรส ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงในภายหลังได้ ดังนั้น หากมีปัญหาในทำนองเดียวกันอีกว่า การกำหนดจำนวนค่าเลี้ยงชีพของกลุ่มสมรสที่หย่ากันโดยความยินยอม สามารถเปลี่ยนแปลงในภายหลังได้หรือไม่ ก็จะต้องมีการฟ้องคดีต่อศาล ซึ่งจะทำให้ต้องมีการตีความใหม่ ซึ่งการตีความโดยคำพิพากษาอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์การจ่ายค่าเลี้ยงชีพในกรณีการหย่าที่เกิดจากความยินยอมของกลุ่มสมรสไว้ชัดเจน และดุลพินิจของศาลในการตีความเรื่องดังกล่าวอาจแตกต่างกันตามความคิดเห็นของแต่ละศาล

สำหรับการจ่ายค่าเลี้ยงชีพในกรณีการหย่าโดยคำพิพากษาของศาล แม้จะมีการกำหนดหลักเกณฑ์การจ่ายค่าเลี้ยงชีพไว้โดยชัดเจน แต่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1526 บัญญัติหลักเกณฑ์การจ่ายค่าเลี้ยงชีพโดยให้พิจารณาในเบื้องต้นก่อนว่า ในคดีหย่า ตามเหตุฟ้องหย่าตามมาตรา 1516 เกิดจากความผิดของกลุ่มสมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือไม่ แล้วถึงจะพิจารณาเงื่อนไขตามหลักเกณฑ์อื่น ๆ ต่อไป จึงทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับเหตุฟ้องหย่าในกรณีที่กลุ่มสมรสฝ่ายซึ่งมีสภาพร่างกายที่ไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1516 (10) ในกรณีการเป็นอัมพาตลำตัวช่วงล่าง ไม่มีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพ ทั้งที่ การเป็นอัมพาตลำตัวช่วงล่างเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ หรือหารายได้เลี้ยงตนเองภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง ซึ่งบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1527 ยังเปิดโอกาสให้กลุ่มสมรสฝ่ายซึ่งวิกลจริต หรือเป็นโรคติดต่อร้ายแรง ซึ่งได้รับความเดือดร้อนในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ หรือหารายได้เลี้ยงตนเองภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง ในลักษณะเช่นเดียวกับการเป็นอัมพาตลำตัวช่วงล่างดังกล่าวมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพ และเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และประเทศแคนาดา พบว่า ไม่ได้มีการนำเอาเหตุแห่งการหย่า ซึ่งเกิดจากความผิดของกลุ่มสมรสอีกฝ่ายมาพิจารณาประกอบในการจ่ายค่าเลี้ยงชีพแต่อย่างใด โดยเฉพาะกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้กำหนดให้การหย่าซึ่งไม่ได้เกิดจากความผิดของฝ่ายใด เช่น กรณีกลุ่มสมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่มีสภาพร่างกายที่ทำให้ไม่อาจร่วมประเวณีได้ ที่เกิดความเจ็บป่วยทางร่างกาย มีอาการทุพพลภาพ ทำให้ไม่สามารถทำมาหาเลี้ยงชีพตนเองได้ มีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพ บทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1526 จึงเป็นการบัญญัติหลักเกณฑ์การจ่ายค่าเลี้ยงชีพที่ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์หลักของการจ่ายค่าเลี้ยงชีพ

ซึ่งมีขึ้นเพื่อเยียวยา และบรรเทาความเดือดร้อนให้กับคู่สมรสซึ่งได้รับความเดือดร้อน ซึ่งไม่สามารถประกอบอาชีพ หรือหารายได้เลี้ยงตนเอง อันเนื่องมาจากการสมรสที่สิ้นสุดลงอย่างแท้จริง

การจ่ายค่าเลี้ยงชีพในกรณีการหย่าโดยคำพิพากษาของศาล ยังพบปัญหาอีกว่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1527 ประกอบมาตรา 1526 กำหนดให้คู่สมรสฝ่ายซึ่งวิกลจริต ต้องฟ้องหรือฟ้องแย้งในคดีหย่าด้วย จึงจะมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพ แต่คนวิกลจริต เป็นบุคคลที่ไม่มีสติสัมปชัญญะ หรือมีสติวิปลาส ขาดความรำลึก ขาดความรู้สึกรู้จัก คู่สมรสฝ่ายซึ่งวิกลจริต จึงไม่สามารถหาทางต่อสู้คดี โดยดำเนินการฟ้องแย้ง เพื่อขอให้ศาลพิพากษาให้ตนได้รับค่าเลี้ยงชีพได้ หากไม่มีทนายความ หรือผู้อื่นให้ความช่วยเหลือในการดำเนินคดี อีกทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1527 บัญญัติอยู่แล้วว่า หากมีการหย่าขาดจากกันเพราะเหตุ คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งวิกลจริต คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งต้องออกค่าเลี้ยงชีพให้แก่ฝ่ายที่วิกลจริต การที่คู่สมรสฝ่ายซึ่งวิกลจริต ต้องฟ้องหรือฟ้องแย้งในคดีหย่าด้วย จึงจะมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพ จึงไม่เป็นธรรมแก่คู่สมรสฝ่ายซึ่งวิกลจริต และไม่ปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งหมายให้ความคุ้มครองแก่คู่สมรสฝ่ายซึ่งวิกลจริต ซึ่งได้รับความยากลำบากในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ หรือหารายได้เลี้ยงตนเอง ให้มีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง

ส่วนวิธีการชำระค่าเลี้ยงชีพนั้น เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องคำนึงว่า คู่สมรสฝ่ายซึ่งได้รับค่าเลี้ยงชีพ ได้รับความคุ้มครองให้ได้รับค่าเลี้ยงชีพหรือไม่ และคำนึงถึงว่า การจ่ายค่าเลี้ยงชีพต้องไม่เป็นภาระแก่คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยงชีพมากเกินไป ซึ่งกฎหมายของประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ประเทศแคนาดา สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี กำหนดให้ศาลเป็นผู้กำหนดวิธีการชำระค่าเลี้ยงชีพโดยวิธีใดก็ได้ นอกจากวิธีชำระเป็นเงินเป็นครั้งคราวตามกำหนด แต่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1526 ประกอบมาตรา 1598/40 กำหนดให้วิธีการชำระค่าเลี้ยงชีพ เป็นไปตามข้อตกลงของคู่สมรส หรือของฝ่ายที่ร้องขอ ซึ่งเมื่อมีการตกลงกำหนดวิธีการชำระค่าเลี้ยงชีพโดยวิธีใดแล้ว ศาลไม่สามารถกำหนดวิธีการชำระค่าเลี้ยงชีพให้เป็นอย่างอื่นได้ แม้ศาลจะเห็นว่า วิธีการชำระค่าเลี้ยงชีพโดยวิธีอื่นมีความเหมาะสมมากกว่าก็ตาม หรือในกรณีที่คู่สมรสไม่ได้ตกลงกำหนดวิธีการชำระค่าเลี้ยงชีพไว้ และไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลสามารถกำหนดวิธีการชำระค่าเลี้ยงชีพได้เพียงวิธีเดียวเท่านั้น คือ วิธีชำระเป็นเงินเป็นครั้งคราวตามกำหนดเท่านั้น จึงทำให้เกิดปัญหาว่า เมื่อมีการตกลงชำระค่าเลี้ยงชีพ โดยวิธีชำระเป็นเงินเป็นครั้งคราวตามกำหนดแล้ว คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยงชีพมีเจตนาผัดผ่อนไม่ชำระค่าเลี้ยงชีพ จึงทำให้ต้องมีการขอออกหมายบังคับคดี และดำเนินการบังคับคดีทุกครั้งที่มีการผัดผ่อน ซึ่งมีวิธีการและขั้นตอนที่ยุ่งยาก ส่งผลให้คู่สมรสฝ่ายซึ่งได้รับค่าเลี้ยงชีพ ไม่ได้รับค่าเลี้ยงชีพตามสิทธิที่พึงมี

ตามที่กฎหมายให้ความคุ้มครองไว้ ทั้งนี้ ยังมีวิธีการชำระค่าเลี้ยงชีพโดยวิธีอื่น ซึ่งสามารถแก้ไข ปัญหา และป้องกันการไม่ชำระค่าเลี้ยงชีพตามกำหนดนัดได้ โดยให้ศาลเข้าไปมีบทบาทในการใช้ ดุลพินิจในการกำหนดวิธีการชำระค่าเลี้ยงชีพโดยวิธีอื่นแต่แรก

สำหรับการเปลี่ยนแปลงการจ่ายค่าเลี้ยงชีพ นั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1526 ประกอบมาตรา 1598/39 ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนว่า เมื่อมีการจ่ายค่าเลี้ยงชีพแล้ว ต่อมาภายหลังหากคู่สมรสฝ่ายซึ่งได้รับค่าเลี้ยงชีพกระทำการโดยใช้สิทธิไม่สุจริต จะสามารถนำไป เป็นเหตุให้ลด หรือเพิกถอนการจ่ายค่าเลี้ยงชีพได้หรือไม่ บทบัญญัติดังกล่าวกำหนดแต่เพียงว่า หากพฤติการณ์ร้ายได้ หรือฐานะของผู้มีหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยงชีพ หรือผู้รับค่าเลี้ยงชีพเปลี่ยนแปลงไป ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสิทธิร้องขอต่อศาลให้เพิกถอน ลด เพิ่ม หรือกลับให้ค่าเลี้ยงชีพได้ ซึ่งเมื่อศึกษา ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4861/2552 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4685/2540 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7108/2551 พบว่า การเปลี่ยนแปลงค่าเลี้ยงชีพภายหลังการหย่า ศาลจะพิจารณารายได้และฐานะของ คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยงชีพ และคู่สมรสฝ่ายซึ่งรับค่าเลี้ยงชีพ ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับ ทรัพย์สินเท่านั้น ไม่พบว่า มีการนำเอาการกระทำโดยใช้สิทธิไม่สุจริตไปเป็นเหตุในการ เปลี่ยนแปลงค่าเลี้ยงชีพ ดังเช่นกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งได้มีการบัญญัติไว้ ชัดเจนว่า หากฝ่ายที่เรียกค่าเลี้ยงชีพจงใจทำตัวเองยากจนลง หรือจงใจไม่คำนึงถึงประโยชน์สำคัญ ด้านทรัพย์สินของคู่สมรสฝ่ายซึ่งจ่ายค่าเลี้ยงชีพ ย่อมเป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงเพิกถอนค่าเลี้ยง ชีพในภายหลังได้แต่อย่างใด จึงทำให้เกิดปัญหาว่า คู่สมรสฝ่ายซึ่งได้รับค่าเลี้ยงชีพบางรายใช้ ช่องว่างดังกล่าวกระทำการโดยใช้สิทธิไม่สุจริต โดยเมื่อได้รับค่าเลี้ยงชีพแล้วก็ไม่สนใจ ไม่พยายาม ขวนขวายที่จะประกอบอาชีพทำงานหาเลี้ยงตนเอง หรือทำให้ตัวเองยากจนลง เพื่อที่ตนเองจะได้รับ ค่าเลี้ยงชีพตลอดไป จึงเป็นเหตุให้คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยงชีพต้องรับภาระในการจ่าย ค่าเลี้ยงชีพเกินกว่าที่ควรจะเป็น ทั้งนี้ กฎหมายคุ้มครองอยู่แล้วว่า คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยง ชีพจะต้องไม่ได้รับภาระในการจ่ายค่าเลี้ยงชีพมากเกินไป

จากปัญหาที่ได้ศึกษาดังกล่าว จึงทำให้ทราบว่า หลักเกณฑ์การจ่ายค่าเลี้ยงชีพ และ การเปลี่ยนแปลงค่าเลี้ยงชีพตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว ไม่ได้มีการบัญญัติให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์หลักซึ่งอยู่เบื้องหลังของการจ่ายค่าเลี้ยงชีพ อย่างแท้จริง จึงส่งผลให้คู่สมรสฝ่ายซึ่งได้รับความเดือดร้อน ซึ่งไม่สามารถประกอบอาชีพ หรือ หารายได้เลี้ยงตนเอง อันเนื่องมาจากการสมรสสิ้นสุดลง ไม่ได้รับค่าเลี้ยงชีพ หรือได้รับค่าเลี้ยงชีพ น้อยเกินไป และส่งผลให้คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยงชีพต้องรับภาระจ่ายค่าเลี้ยงชีพมากเกินไป จึงควรมีการแก้ไขปรับปรุงหลักเกณฑ์การจ่ายค่าเลี้ยงชีพ และการเปลี่ยนแปลงค่าเลี้ยงชีพ ให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้อง และเป็นไปตามเจตนารมณ์หลักของการจ่ายค่าเลี้ยงชีพ เพื่อคุ้มครอง

ให้คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพ ได้รับค่าเลี้ยงชีพ และคุ้มครองให้คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยงชีพไม่ต้องรับภาระการจ่ายค่าเลี้ยงชีพเกินสมควรอย่างเป็นธรรม

5.2 ข้อเสนอแนะ

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว พบว่า มีการใช้บังคับมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 แล้ว โดยไม่มีการแก้ไขมาเป็นระยะเวลานาน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า หลักเกณฑ์การจ่ายค่าเลี้ยงชีพ และการเปลี่ยนแปลงค่าเลี้ยงชีพ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์หลักของการจ่ายค่าเลี้ยงชีพอย่างแท้จริง ผู้ศึกษาจึงเห็นควรปรับปรุงแก้ไขหลักเกณฑ์การจ่ายค่าเลี้ยงชีพ และการเปลี่ยนแปลงค่าเลี้ยงชีพ โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ค่าเลี้ยงชีพ เป็นหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง โดยมีลักษณะเหมือนกับค่าอุปการะเลี้ยงดู ซึ่งเป็นหน้าที่ในการดูแลช่วยเหลือคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายด้านที่พักอาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค การศึกษา และอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด อีกทั้งหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง ไม่ได้มีเจตนารมณ์ เพื่อให้คู่สมรสที่เป็นฝ่ายผิดชดใช้ความเสียหายอันเนื่องมาจากการสมรสเป็นหลัก กล่าวคือ หน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง เป็นการยึดขยายหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูระหว่างสามีภริยาออกไปหลังการสมรสสิ้นสุดลง อันเป็นการช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งในการดำรงชีพมากกว่าให้คู่สมรสซึ่งเป็นฝ่ายผิดชดใช้ความเสียหายอันเนื่องมาจากการสมรสสิ้นสุดลงแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ดังนั้น เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนของความหมายของคำว่า “ค่าเลี้ยงชีพ” ว่า ค่าเลี้ยงชีพ เป็นหน้าที่ซึ่งมีขึ้นเพื่อให้คู่สมรสซึ่งเป็นฝ่ายผิดชดใช้ความเสียหายอันเนื่องมาจากการสมรสเป็นหลัก ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 4 ในหัวข้อ 4.1 จึงเห็นควรแก้ไขคำเรียกหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง ให้สอดคล้องกับลักษณะ และเจตนารมณ์หลักของหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง และเนื่องจากหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง เป็นหน้าที่ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง และไม่ใช่ว่าหน้าที่ซึ่งคู่สมรสทั้งสองฝ่ายจะต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน ซึ่งแตกต่างกับลักษณะของค่าอุปการะเลี้ยงดู ซึ่งเป็นหน้าที่ที่เกิดขึ้นในระหว่างการสมรส และเป็นหน้าที่ของคู่สมรสทั้งสองฝ่าย จึงไม่ควรแก้ไขโดยใช้คำเรียกเดียวกันกับคำว่า “ค่าอุปการะเลี้ยงดู” แต่ควรแก้ไขคำเรียกหน้าที่อุปการะเลี้ยงดู

ภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง เป็น “ค่าอุปการะเลี้ยงดูภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง” เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์และหน้าที่หลักของการอุปการะเลี้ยงดูภายหลังการสมรสสิ้นสุดลงอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ เมื่อมีการแก้ไขคำว่า “ค่าเลี้ยงชีพ” โดยให้ใช้คำว่า “ค่าอุปการะเลี้ยงดูภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง” แล้ว เห็นควรกำหนดนิยามคำว่า “ค่าอุปการะเลี้ยงดูภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง” เพื่อให้มีความหมายชัดเจน และครอบคลุมตรงตามเจตนารมณ์หลักของการจ่ายค่าเลี้ยงชีพอย่างแท้จริง กล่าวคือ “ค่าอุปการะเลี้ยงดูภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง” หมายถึง เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด อันเป็นค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นแก่การดำรงชีพ ซึ่งคู่สมรสฝ่ายหนึ่งจ่ายให้แก่คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งได้รับความเดือดร้อนในการดำรงชีพ หรือการประกอบอาชีพภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง

2) การจ่ายค่าเลี้ยงชีพให้แก่คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งภายหลังการสมรสสิ้นสุดลงมี 3 กรณี คือ การหย่าโดยความยินยอมของคู่สมรส การหย่าโดยคำพิพากษาของศาล และการสมรสถูกเพิกถอน เนื่องจากการสมรสเป็นโมฆะ หรือโมฆียะ แต่การจ่ายค่าเลี้ยงชีพในกรณีการหย่าโดยความยินยอมของคู่สมรส ไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์การจ่ายค่าเลี้ยงชีพไว้ชัดเจน จึงเห็นควรกำหนดหลักเกณฑ์การจ่ายค่าเลี้ยงชีพในกรณีการหย่าโดยความยินยอมของคู่สมรส ไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว เพื่อให้หลักเกณฑ์การจ่ายค่าเลี้ยงชีพของทั้ง 3 กรณี คือ การหย่าโดยความยินยอมของคู่สมรส การหย่าโดยคำพิพากษาของศาล และการสมรสถูกเพิกถอน เนื่องจากการสมรสเป็นโมฆะ หรือโมฆียะ เป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยกำหนดให้ศาลเป็นผู้พิจารณากำหนดจำนวนค่าเลี้ยงชีพเหมือนดังเช่นการหย่าโดยคำพิพากษาของศาล และการสมรสถูกเพิกถอน เนื่องจากการสมรสเป็นโมฆะ หรือโมฆียะ ซึ่งมีการกำหนดให้ศาลเป็นผู้พิจารณากำหนดจำนวนค่าเลี้ยงชีพ โดยผู้ศึกษาได้นำแนวความคิดของกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 278 ซึ่งกำหนดให้ข้อตกลงในการกำหนดจำนวนค่าชดเชย (หรือ ค่าเลี้ยงชีพ) ในกรณีการหย่าโดยความยินยอมของคู่สมรส ต้องเสนอให้ศาลอนุญาต และได้นำแนวความคิดของท่านศาสตราจารย์พิเศษ ประสพสุข บุญเดช ซึ่งได้ให้หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4685/2540 ไว้ว่า “ไม่ว่าจะเป็นค่าเลี้ยงชีพที่ศาลพิพากษาให้คู่หย่าชำระแก่กันก็ดี หรือค่าเลี้ยงชีพที่เกิดจากการหย่าโดยความยินยอมของคู่สมรสก็ดี ควรจะต้องมีลักษณะเหมือนกัน” มากำหนดเป็นหลักเกณฑ์การจ่ายค่าเลี้ยงชีพในกรณีการหย่าโดยความยินยอมของคู่สมรส โดยให้มีการบัญญัติว่า “ในกรณีการหย่าโดยความยินยอมของคู่สมรส ให้สามีภริยาทำความตกลงเป็นหนังสือว่าฝ่ายใดจะเป็นผู้จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูภายหลังการสมรสสิ้นสุดลงให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง แล้วเสนอให้ศาลอนุญาต โดยกำหนดจำนวนค่าอุปการะเลี้ยงดูภายหลังการสมรสสิ้นสุดลงตามความสามารถของผู้ให้ และฐานะของผู้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง”

ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า หากได้นำแนวความคิดดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้ที่มีอำนาจหรือสถานะทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่า จะไม่สามารถใช้ช่องว่างในการกำหนดจำนวนค่าเลี้ยงชีพในจำนวนที่ต่ำเกินควร ทำให้คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพ ได้รับค่าเลี้ยงชีพตามสิทธิที่พึงมีตามที่กฎหมายให้ความคุ้มครองไว้ นอกจากนี้ ยังส่งผลให้การกำหนดจำนวนค่าเลี้ยงชีพเป็นไปตามความสามารถของผู้ให้ค่าเลี้ยงชีพ และฐานะของผู้รับค่าเลี้ยงชีพ ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการจ่ายค่าเลี้ยงชีพอย่างแท้จริง

3) ควรแก้ไขหลักเกณฑ์การจ่ายค่าเลี้ยงชีพ โดยนำเอาเหตุของความเดือดร้อนของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งไม่สามารถประกอบอาชีพ หรือหารายได้เลี้ยงตนเอง ภายหลังจากสมรสสิ้นสุดลง กล่าวคือ ความยากจน เนื่องจากไม่มีรายได้พอจากทรัพย์สินหรือจากการทำงานที่เคยทำไปเป็นเงื่อนไขแรกในการพิจารณาว่า คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพหรือไม่ ซึ่งผู้ศึกษาได้นำแนวความคิดของกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และประเทศแคนาดา ซึ่งไม่ได้นำเอาเหตุแห่งการหย่า ซึ่งเกิดจากความผิดของคู่สมรสอีกฝ่ายมาพิจารณาประกอบในการจ่ายค่าเลี้ยงชีพ มากำหนดเป็นหลักเกณฑ์การจ่ายค่าเลี้ยงชีพในกรณีการหย่า โดยคำพิพากษาของศาล และการสมรสถูกเพิกถอน เนื่องจากการสมรสเป็นโมฆะ หรือ โมฆียะ โดยผู้ศึกษาเห็นว่า หากได้นำแนวความคิดดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะทำให้หลักเกณฑ์การจ่ายค่าเลี้ยงชีพ กรณีการหย่าโดยคำพิพากษาของศาล และการสมรสถูกเพิกถอน เนื่องจากการสมรสเป็นโมฆะ หรือ โมฆียะ สอดคล้องและเป็นไปตามเจตนารมณ์หลักของการจ่ายค่าเลี้ยงชีพ ซึ่งมีขึ้นโดยมุ่งหมายคุ้มครองคู่สมรสฝ่ายซึ่งได้รับความเดือดร้อนในการดำรงชีพ หรือการประกอบอาชีพภายหลังจากการสมรสสิ้นสุดลงอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม การสมรส ชายและหญิงย่อมมีความมุ่งหวังว่าจะอยู่ร่วมกันฉันท์สามีภริยาไปตลอดชีวิต การสมรสจึงเปรียบเสมือนสัญญาอย่างหนึ่งซึ่งเป็นที่รับประกันว่า ชายและหญิงจะอยู่ร่วมกันฉันท์สามีภริยาไปตลอดชีวิต ดังนั้น การสมรสสิ้นสุดลง จึงเปรียบเสมือนการผิดสัญญาอย่างหนึ่ง ผู้ศึกษา จึงเห็นสมควรให้คู่สมรสฝ่ายซึ่งต้องรับผิดชอบและเป็นต้นเหตุให้การสมรสสิ้นสุดลง และคู่สมรสฝ่ายซึ่งไม่สุจริต รวมทั้งคู่สมรสฝ่ายซึ่งรู้เห็นเป็นใจในเหตุแห่งโมฆียะ แล้วแต่กรณี เป็นผู้ทำหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยงชีพเหมือนเช่นเดิม โดยให้มีการบัญญัติว่า “ถ้าเหตุแห่งการสมรสสิ้นสุดลง โดยการหย่าโดยคำพิพากษาของศาล หรือการสมรสถูกเพิกถอน เนื่องจากการสมรสเป็นโมฆียะ หรือ โมฆะ ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งยากจนลง เพราะไม่มีรายได้พอจากทรัพย์สินหรือจากการทำงานที่เคยทำอยู่ระหว่างสมรส หรือก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุด หรือก่อนที่จะได้รู้ว่าการสมรสเป็นโมฆะ ศาลอาจมีคำสั่งให้คู่สมรสฝ่ายซึ่งต้องรับผิดชอบ หรือคู่สมรสฝ่ายซึ่งรู้เห็นเป็นใจในเหตุแห่งโมฆียะ หรือคู่สมรสฝ่ายซึ่งทำการสมรสโดยไม่สุจริต จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูภายหลังการสมรสสิ้นสุดลงให้แก่อีก

ฝ่ายหนึ่งก็ได้ โดยคำนึงถึงความสามารถของผู้ให้ และฐานะของผู้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง”

ส่วนการสมรสสิ้นสุดลง ซึ่งไม่ได้เกิดจากความผิดของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง กล่าวคือ การหย่าโดยคำพิพากษาของศาล ในกรณีคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งวิกลจริต หรือเป็นโรคติดต่อร้ายแรง และในกรณีคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสภาพแห่งกายที่ไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล ในกรณีการเป็นอัมพาตลำตัวช่วงล่าง ผู้ศึกษาเห็นว่า การสิ้นสุดของการสมรสในกรณีดังกล่าว เป็นเหตุให้คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งวิกลจริต หรือเป็นโรคติดต่อร้ายแรง หรือเป็นอัมพาตลำตัวช่วงล่าง ได้รับความเดือดร้อนในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ หรือหารายได้เลี้ยงตนเองภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง ตามหลักการทางศีลธรรม จึงสมควรบัญญัติหลักเกณฑ์การจ่ายค่าเลี้ยงชีพ โดยให้คู่สมรสอีกฝ่ายให้ความช่วยเหลือ โดยการจ่ายค่าเลี้ยงชีพให้แก่คู่สมรสฝ่ายซึ่งวิกลจริต หรือเป็นโรคติดต่อร้ายแรง หรือเป็นอัมพาตลำตัวช่วงล่าง ซึ่งผู้ศึกษาได้นำแนวความคิดของกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 1572 ซึ่งกำหนดให้คู่สมรสฝ่ายซึ่งเกิดความเจ็บป่วยทางร่างกาย มีอาการทุพพลภาพ ไม่สามารถทำมาหาเลี้ยงชีพตนเองได้มีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพ มากำหนดเป็นหลักเกณฑ์การจ่ายค่าเลี้ยงชีพในกรณีการหย่าโดยคำพิพากษาของศาลเพิ่มเติม โดยให้มีการบัญญัติว่า “ในกรณีการสมรสสิ้นสุดลง เนื่องจากเหตุวิกลจริต ตามมาตรา 1516(7) หรือเป็นโรคติดต่อร้ายแรง ตามมาตรา 1516(9) หรือมีสภาพแห่งกายที่ไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล ตามมาตรา 1516(10) คู่สมรสฝ่ายหนึ่งต้องจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูภายหลังการสมรสสิ้นสุดลงให้แก่คู่สมรสฝ่ายซึ่งวิกลจริต หรือฝ่ายที่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง หรือฝ่ายที่มีสภาพแห่งกายที่ไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล ซึ่งไม่สามารถทำมาหาเลี้ยงชีพตนเองได้ภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง โดยคำนึงถึงความสามารถของผู้ให้ และฐานะของผู้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง” ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า หากได้นำแนวความคิดดังกล่าวมาบัญญัติเพิ่มเติมไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะทำให้หลักเกณฑ์การจ่ายค่าเลี้ยงชีพในกรณีดังกล่าวสอดคล้องและเป็นไปตามเจตนารมณ์หลักของการจ่ายค่าเลี้ยงชีพ ซึ่งมีขึ้นเพื่อเยียวยา และบรรเทาความเดือดร้อนให้กับคู่สมรสซึ่งได้รับความเดือดร้อน ซึ่งไม่สามารถประกอบอาชีพ หรือหารายได้เลี้ยงตนเอง อันเนื่องมาจากการสมรสที่สิ้นสุดลงอย่างแท้จริง และทำให้คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสภาพแห่งกายที่ไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล ซึ่งไม่สามารถทำมาหาเลี้ยงชีพตนเองได้ภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง ในกรณีเป็นอัมพาตลำตัวช่วงล่างไม่ต้องเป็นภาระแก่สังคม ซึ่งรัฐจะต้องเข้ามาให้ความช่วยเหลือกับบุคคลดังกล่าวต่อไป

4) ในเรื่องการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเลี้ยงชีพกรณีเหตุฟ้องหย่า เนื่องจากคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งวิกลจริต ซึ่งต้องฟ้องหรือฟ้องแย้งจึงจะมีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1526 วรรคสอง นั้น ผู้ศึกษาเห็นว่า เพื่อความเป็นธรรมแก่คู่สมรสฝ่ายซึ่งวิกลจริต และเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของมาตรา 1527 ซึ่งมุ่งหมายให้ความคุ้มครองแก่คู่สมรสฝ่ายซึ่งวิกลจริต ซึ่งได้รับความยากลำบากในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ หรือหารายได้เลี้ยงตนเอง ให้มีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง จึงเห็นควรแก้ไขหลักเกณฑ์การใช้สิทธิเรียกร้องค่าเลี้ยงชีพ โดยยกเว้นให้คู่สมรสฝ่ายซึ่งวิกลจริต ไม่จำเป็นต้องฟ้องหรือฟ้องแย้งก่อนจึงจะมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพ โดยบัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดูภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง เป็นอันสิ้นสุด ถ้ามิได้ฟ้องหรือฟ้องแย้งในคดีหย่า หรือไม่ได้เสนอให้ศาลอนุญาตในกรณีการหย่าโดยความยินยอมของคู่สมรส เว้นแต่เป็นคดีหย่าเพราะเหตุวิกลจริต ตามมาตรา 1516(7)”

5) ในเรื่องวิธีชำระค่าเลี้ยงชีพผู้ศึกษาเห็นว่า ควรกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการชำระค่าเลี้ยงชีพไว้โดยเฉพาะ โดยไม่นำหลักเกณฑ์วิธีการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดู ในลักษณะ 3 เรื่องค่าอุปการะเลี้ยงดู มาใช้บังคับ เนื่องจากลักษณะของค่าเลี้ยงชีพ ไม่ได้เหมือนกับค่าอุปการะเลี้ยงดูทั้งหมด และเห็นควรแก้ไข โดยให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจพิจารณากำหนดวิธีชำระค่าเลี้ยงชีพโดยวิธีใดก็ได้ ตามความเหมาะสมของคู่สมรสทั้งสองฝ่าย โดยผู้ศึกษาได้นำแนวความคิดของกฎหมายของประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ประเทศแคนาดา สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งกำหนดให้ศาลเป็นผู้กำหนดวิธีชำระค่าเลี้ยงชีพโดยวิธีใดก็ได้ นอกจากวิธีชำระเป็นเงินเป็นครั้งคราวตามกำหนด มากำหนดเป็นหลักเกณฑ์วิธีการชำระค่าเลี้ยงชีพ โดยให้มีการบัญญัติว่า “วิธีการชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง ให้ศาลมีคำสั่งชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูภายหลังการสมรสสิ้นสุดลงโดยวิธีใดก็ได้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของผู้ให้ และฐานะของผู้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง” ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า หากได้นำแนวความคิดดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในเรื่องวิธีชำระค่าเลี้ยงชีพ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะทำให้วิธีชำระค่าเลี้ยงชีพมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ ซึ่งเป็นทางเลือกให้มีการพิจารณากำหนดวิธีชำระค่าเลี้ยงชีพตามความเหมาะสมของคู่สมรสทั้งสองฝ่าย และส่งผลให้คู่สมรสฝ่ายซึ่งมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพ ได้รับค่าเลี้ยงชีพครบถ้วนตามที่สิทธิที่พึงมีตามที่กฎหมายให้ความคุ้มครองไว้

6) ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงค่าเลี้ยงชีพ ผู้ศึกษาเห็นว่า ควรกำหนดหลักเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงค่าเลี้ยงชีพไว้โดยเฉพาะ โดยไม่นำหลักเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงค่าอุปการะเลี้ยงดู ในลักษณะ 3 เรื่องค่าอุปการะเลี้ยงดู มาใช้บังคับ เนื่องจากลักษณะของค่าเลี้ยงชีพไม่ได้เหมือนกับ

ค่าอุปการะเลี้ยงดูทั้งหมด และเห็นควรนำเอาการกระทำของฝ่ายซึ่งมีสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพ ซึ่งกระทำการโดยใช้สิทธิไม่สุจริต หรือจงใจทำตัวเองยากจนลง หรือจงใจไม่คำนึงถึงประโยชน์สำคัญด้านทรัพย์สินของกลุ่มสมรสฝ่ายซึ่งจ่ายค่าเลี้ยงชีพ ไปเป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงเพิกถอนค่าเลี้ยงชีพในภายหลังได้ โดยผู้ศึกษาได้นำแนวความคิดของกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 1579 ซึ่งบัญญัติไว้ชัดเจนว่า หากฝ่ายที่เรียกค่าเลี้ยงชีพจงใจทำตัวเองยากจนลง หรือจงใจไม่คำนึงถึงประโยชน์สำคัญด้านทรัพย์สินของกลุ่มสมรสฝ่ายที่จ่ายค่าเลี้ยงชีพ ย่อมเป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงเพิกถอนค่าเลี้ยงชีพในภายหลังได้ มากำหนดเป็นหลักเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงค่าเลี้ยงชีพ มากำหนดเป็นหลักเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงค่าเลี้ยงชีพ โดยให้มีการบัญญัติว่า “เมื่อพฤติการณ์ รายได้ หรือฐานะของกลุ่มฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเปลี่ยนแปลงไป ผู้มีส่วนได้เสียอาจร้องขอให้ศาลสั่งแก้ไขในเรื่องค่าอุปการะเลี้ยงดูภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง โดยเพิกถอน ลด เพิ่ม หรือกลับให้ค่าอุปการะเลี้ยงดูภายหลังการสมรสสิ้นสุดลงในภายหลังได้”

ในกรณีที่กลุ่มสมรสฝ่ายซึ่งมีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง กระทำการโดยใช้สิทธิไม่สุจริต หรือจงใจทำตัวเองยากจนลง หรือไม่คำนึงถึงประโยชน์สำคัญด้านทรัพย์สินของกลุ่มสมรสฝ่ายซึ่งมีหน้าที่จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูภายหลังการสมรสสิ้นสุดลง ผู้มีส่วนได้เสียอาจร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนค่าอุปการะเลี้ยงดูภายหลังการสมรสสิ้นสุดลงได้” ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า หากได้นำแนวความคิดดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงค่าเลี้ยงชีพตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะทำให้กลุ่มสมรสฝ่ายซึ่งมีหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยงชีพ ไม่ต้องรับภาระจ่ายค่าเลี้ยงชีพมากเกินไปจนสมควร

จากที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้ศึกษาได้นำเอาแนวความคิดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การจ่ายค่าเลี้ยงชีพ และการเปลี่ยนแปลงค่าเลี้ยงชีพของกฎหมายของประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ประเทศแคนาดา สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มาปรับใช้เป็นแนวทางในการเสนอแนะปรับปรุงแก้ไขหลักเกณฑ์การจ่ายค่าเลี้ยงชีพ และการเปลี่ยนแปลงค่าเลี้ยงชีพ โดยมีความมุ่งหวังว่า จะทำให้หลักเกณฑ์การจ่ายค่าเลี้ยงชีพ และการเปลี่ยนแปลงค่าเลี้ยงชีพ เป็นไปตามเจตนารมณ์หลักของการจ่ายค่าเลี้ยงชีพ และการเปลี่ยนแปลงค่าเลี้ยงชีพอย่างแท้จริง และเกิดความเป็นธรรมแก่ทั้งฝ่ายผู้ให้ค่าเลี้ยงชีพ และผู้รับค่าเลี้ยงชีพ อันเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ด้านสังคม ที่มีความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมต่อไป